

Johann Festing Christophorus Röseler

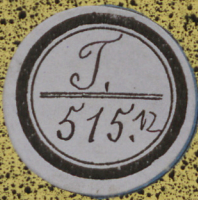
**Rectoris Academiae Rostochiensis Johannis Festingii, Disputatio Circularis De
Motivis Studiorum, Cupidine Lucri & Honoris. Respondente Christophoro
Roselero, Wismariensi, P. P. A. MDCXC. d. XX. Sept. in Audit. Mai.**

[S.l.], 1690

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746333064>

Druck Freier Zugang

T. 515.¹²

~~A-1257 (1) 2.~~

1690

RECTORIS
ACADEMIÆ ROSTOCHIENSIS
JOHANNIS FESTINGII,
DISPUTATIO CIRCULARIS

DE
MOTIVIS STUDIORUM,
CUPIDINE LUCRI & HONORIS.

RESPONDENTE
CHRISTOPHORO ROSELERO, Wismariensi,
P. P. A. MDC XC d. XX. Sept. in Audir. Maj.

St officium hominis, vitæ suæ posse ratio-
nem reddere, quandoquidem nihil est hæc
vita nostra, nisi ita datam esse existimemus,
ut aliquando erepta nobis non omnem no-
stram memoriam eripuisse videatur neve
etiam cum notâ eandem refricet. Posue-
runt boni mores eam unicuique legem, ut
debeat certum meditari finē quò referre la-
bores omnes fas sit. Hujus sectator qui est magis sedulus ma-
iori etiam laude dignus est, & pluribus non minùs extollitur præ-
coniis dum bono prodest publico. Sanè multa sunt quæ mo-
vent hominum studia, & præsertim in nobilissimâ disciplinâ Ju-
risprudentiæ animadvertimus *Cupidinem lucri, & honoris, nec non
amorem virtutis & salutis publicæ.*

DE CUPIDINE LUCRI.

II. Sed siquidem subsidia vitæ aliquis cogitet, dum no-
bilissimam sectatur disciplinam, non culpæ induit reatum, nisi
finem, quem sectamur, ipsum primarium negligat: Sic enim
ipse qui altari servit, ab altari etiam sustentari debet, ut in sa-
cris legimus. Imò quis esuriendo discet justitiam; quis mer-
cando, ut Ferrarius svasit, causis cognoscendis juriq; dicundo
intererit? Si quæ alia sunt magna studiorum impedimenta,
quæ vel ab initio isthæc remorantur, vel instituta interrump-
pnt; certè est rei familiaris penuria. Ita *quosdam*, inquit Richar-
dus

A

M-1257(1)

duſ de Buri in Philobibliõ, rei familiaris oppreſſit penuria, quod obſtante fortuna contraria, ſemina tam fecunda virtutum in inculto juvenili agro roris debiti non rigata favore aſcere compelluntur. Sed nec in ipſo etiam medio curſus ſine laſſitudine procedit, qui præmium poteſt exſpectare nullum. *Sublatis ſtudioꝝ præmiis ipſa ſtudia peribunt ut minus decora.* Et ſanè etiam ſi honeſta mens æmulari velit optimos, quorum celebrantur nomina inter eruditos; qui tamen fiet, ut auſint quid tentare, cum deſtituantur ſubſidiis? Domæſticæ enim niſi ſubleventur curæ, meritave dentur ſolatia, demum recedit vigor omnis, imò erubeſcit bona mens inter eos, quibus omnis ſuppetit parandæ eruditionis copia, ſurgere aut egeſtate ipſa contentui eſſe.

II. Verùm, quid dicendum tamen eſt de cupidine lucri? Hæc ſtudia in tantum impedit, ut juvenes cruda eadem protrudant in ſubliliores diſciplinæ; unde non alius effectus quàm ſumma barbaries, indeq; legum contorta violentia, mala & crudelis contra miſeros interpretatio, variumq; ex imperitia venenum in rem publicam redundans. Imò proſuſ hîc niſi compendia præſentis pecuniæ ſpeculari, plena undiquaq; ſuſpicionum res eſt. Certe ſi finibus actiones humanæ potiſſimum diſtinguantur, ut ex eorum nobilitate ſuam metiantur nobilitatem (quod quidem fieri oportet) nobiliſſimæ omninò noſtræ Jurisprudentiæ injuriam faciunt qui pro lucro captando finem explicant. Hic etenim omninò tenendum eſt quod abs Calixto in *Orat. de fine & ſcopo ſtudioꝝ*. prudentiſſimè dictum eſt: *Non video, inquit, qui nihil præter ſua compendia ſpectant, etiam ſi literas & ſtudia tractent, quare præferri debeant illis, qui lucriſa opificia exercent, vel militant, vel mercatura operantur. Etiam ſi enim artem nobilioꝝ tractent, non tractant tamen ob finem nobilioꝝ. Imò non video (pergit) cur ſe ad ſtudia potiùs quàm ad opificia, militiam vel mercaturam conferant, cum hæc quoq; ſint media, per qua non minùs ſine ſuo queant potiri, quàm ſtudioꝝ ad miniculo; quin ad iſtum modum ſtudiis operati non minus fortune vota ſua committant, quàm ſi militia vacarent, vel mercaturam exercent: niſi fortè otium captant, quod literæ magis quàm alia ſtudia promittere videntur.*

III. Equidem paulò ampliùs conſideraturis tamen ea
mala

mala quæ Jurisprudentiæ ex prælato contra verum ipsius finem pecuniarum & lucri studio obveniunt, primum ad ipsum finem respiciendum est. Hunc nobilissimum esse, in aprico inde est, quia] Cuius ad eundem cum legislatore finem tendit, cum sit absurdum (prout loquitur Hahnus) si hic à fine legum conditoris velit divertere. At legislatoris scopus est, cives suos ad *primam justiciam*, in quantum possit unquam fieri, & æquitatem revocare publicamq; civium conservare tranquillitatem & salutem. Non certè latere poterit tanta disciplinæ præstantia & tanta in proposito ipsius sine nobilitas, quæ ubiq; sese exserit luculentissimè. Qvalis igitur non peccati reus censendus erit, qui intentus lucro, ipsa ductus malitiæ cæcitate, non velut sagittarius scopum præspeculatur sed in vanum telum dirigit? Ambit alioquin hominum cupido terminos suæ sortis, quibus visis sibi latiores anhelanti quærunt impetu: importunè nimis, cum miseria victos suis quasi carceribus angustè satis circumdederit. Sed cum sine nota superbiæ ex nobilitate disciplinæ eximia possint nobiliores fieri, tantam aliquando famam nobilissimi suis supprimunt. Metuendum igitur sic satis, ne quid monstri alant. Quare videbimus amplius quid ab his hominibus sperandum bonum sit, qui illo studio tenentur, unde non nisi mala studia sunt.

VI. Quantam in Legislatoribus curam studium lucri eorum hominū produxerit qui divitias congerunt & opibus longè etiam petitis reipubl prospiciunt, in legibus Romanis satis expeditum est. Eheu! quantas hîc fraudes, quantos dolos, quantas læsiones experiuntur homines! In his rebus malè persuasi mercatores non immeritò repelluntur legibus, quibus, si dolus contractui causam dederit aut intervenerit, pro diverso respectu vel *ipso jure* vel per *affionem ex contractu* aut *doli exceptionem* purgatur. *vid. Ludwell. disp. 12. 1b. 1. lit. a.* Nec sine auxilio reliquerunt LLatores, ubi fraus (ut loquitur Arumæus) ex incuria magis quàm animo doloso intervenit & læsio fit ultra dimidium; sed *l. 2. C. d. rescind. vendit.* subventum est. quod beneficium tam in *emitore* quàm *venditore* considerandum ad *locationem* & *similes contractus* tam *bonæ fidei* quàm *stricti juris*, ubi causæ similes sunt *h. e.* unus dat & alius vicissim accipit, rectè producitur, & vix in *transactione* non idem obtinet. Sic odiosa in iis animadvertuntur vitia, & lucri spes injusta ac aviditas cohibetur, melio-

A 2

raque

raq; monentur ipsi, quorum tamen finis in divitiis conquirendis ponitur; quibus minus id imputari debuerat, quam si ad lucri sordes illi devient qui justitiæ sanctitatem profitentur & dum profitentur tam foedè peccant.

V. Verumtamen hoc genus hominum, qui inter Jurisperitos locum occupant sed ad ea omnia declinant quæ lucra ministrant, eheu! quàm durum genus hominum est! qui prostituunt jurisprudentiam venalemq; faciunt castis amplexibus aptam, non ipsam propter ipsam quæsitantes sed lucra per ipsam, ditariq; malunt quàm philosophari. Pecunia (quod dicitur apud Senecam) patres liberosq; committit, venena miscet, gladios tam percussoribus, quam legionibus tradit. Hinc ejus ex amore, ubi semel dominatur, tot & tanta facinora sunt, ubi vixdū perduelliones reprimat gladius, ignis, aut in partes sectio, damnatio memoriæ, inq; filios redundans pœna. Hinc tot assassina coemptorum sicariorum flagitia, veneficia, lenocinia, furta, rapinæ, sacrilegia, crimina peculatus, usurariæ pravitates; tot perjuria, tot falsa in monetis adulterandis, testimoniis & instrumentis scribendis, recitandis, subjiciendis; &c. Hinc Sacerdos fit animicida; & Medicus egenum proximum in viâ præterit; vir conjugem minus aptam sibi sumit, & vinculum quod sanctissimum esse debuerat mulier per fascinum cumq; suis per metum necit. vid. *Ludw. D. 2. sb. 5. lit. b.* tutor infamiâ non metuens contra officium, quod naturali juri tam conveniensest, per *dolum* agit.

VI. Quidigitur Jurisprudentiæ ab illis non metuendum hominibus, qui ob solas infelices divitias congregandas hæc studia sectantur? O! verè hîc dicendum est quod legimus apud Naso-
nem *lib. 3. Amor. eleg. 10:*

Non bene conducti vendunt perjuriam testes:

Non bene selecti judicis arca patet.

Turpe reos empti miseros defendere lingua:

Quod faciat magnas, turpe, tribunal, opes.

Judicum & Jurisconsultorum corruptelas indeq; auctas innocentium miserias, nec non caussidicorum pravitates, insimulq; pœnas & infamiam turpissimorum facinorum dudum exposuit Præses in *Meditatione de Reddita è calo terris justitia*, uberiusq; aliquando contra Pragmaticorum malas artes differendi materiâ sibi propositurus est. Quapropter cum placuerit has tales *disputationes*

iones circularès vix ultra quaternionē extendendas esse, circa tale periculorum plenum lucri studium nunc subsistimus, & ad alterum properamus dissertationis articulum. Quanquam tñ. ab initio statim pestem hanc maximè fugiendam & ab initio finem probe verum optimumq; perpendendum esse maximo opere suadeamus. Adcò enim pecuniæ studium occæcat mentes hominum, quos siquidem semel irretiverit, quòquò paululum solutæ fugiant, facillè cursus sistitur, siquis mala aurea objecerit, quibus Hippomenes olim Atalantæ victor extitit. Quam in rem egregium non minùs nobis emblema ob oculos posuit ingeniosissimus Catius; ò CVRVÆ IN TERRAS ANIMÆ!

Dum salit ad numeros erectaq; corpora tollit

Simius, hunc aliquis jam negat esse feram.

Fortè nuce alius medium projecit in agmen;

Vidit, & in prædam bestia stulta ruit

Nil hominis retinens. Quibus assuetudine tantum

Futiles in vano persrepat ore fides

His, modici dum spes affulgeat ulla lucelli,

Excidit, heu! fluxæ religionis amor,

Sed quid juvat impias appetivisse opes? Singula crimina, si probentur, suas habent poenas; Tum verò omnis, dum omnia venalia habent ipsique nihil nefas avaritiæ, hæc ultima regula est: *Malè partum malè dilabitur.* Ut aer, inquit Catius, qui summo mane præcociter absorbet nebulam, ferè ingentem pluviam à prandio solet emittere: ita is qui levi brachio lucrum injustum corrasit,

Nunquam divitias nigrantibus inferet antris,

Nec tenebris damnabit opes.

DE CUPIDINE HONORIS.

I. Sed quamvis sit in lucro spes plerorumq; sita: ea tamè inter bonos cedit cupiditati quæ honorem sectatur aut conscientiæ securitatem. Equidem honos alit artes, & vix supra vulgi saperet mentem aliquis, nisi honesto caperetur amore gloriæ & honoris. etenim quis ejus non notaverit infortunium, qui sine præmiis, absconditur libris aut graves inter labores consenscens reipubl. laborat in pernecessariis, cum in mediocribus negotiis alii alii

alii vix digitum moveant & nihilominus ditescant inter calices foecundos & tripudia. Ast dulce quoddam delinimentum in honore est, quod inter curas, vota applaudentium & honestam spectat exultationem, quo quasi obvolucro tristes operiuntur curæ & laboris tollitur impatientia. Scilicet sæpius in eorum tamen errant mortalium animi, ut nesciant veram gloriæ rationem; & dum captare student, aliis fiunt ludibrio. Non principio dicam quomodo verâ aliquando abutantur gloria homines, dum in superbiam vertunt, & virtutis præmium in vitio sibi capiunt, quorum mores odiosi sunt, & virtutis gratiæ apud bonos omnes pollincturam faciunt. Ad eos primum respicimus, qui vanam captant & inanem gloriæ ac honoris speciem, quorumq; arrogantia supra merita propullulat.

II. Rara non sunt in republica hominû exempla, qui dum tyrocinium modò præstant, inclarescere laudariq; sibi videntur ampullæ, de quibus elegans hoc emblemata apud Cassium:

Picus ut exiguo vix robora contigit ictu,

Jam mihi, jam clamat, pervia quercus ait;

Rima, diem video, patet, ô patet, inquit, at eheu!

Vix patet exiguo vulnere prima cutis.

Sed verò sequitur tanta philautiæ prurigo, ut parturiant velut montes, omnesq; præ se alios pro fungis & cucurbitis despiciant, nec absimiles sint illi adolescenti, qui erat cum A. Gellio, Serviliano, aliisq; in villa Cephessia Herodis Attici, Philosophiæ sectator, disciplinæ ut ipse dicebat, Stoicæ, sed loquacior impendio & promptior. *Is plerumq; in convivio, sermonibus, qui post epulas haberi solent multa atq; immodica de philosophiæ doctrinâ intempestivè atq; insubidè differebat, præq; se uno ceteros omne lingua Attica principes gentiumq; togatam, totumq; nomen latinum, rudes esse & agreßes predicabat: atq; interea vocabulis hæud facile cognitis, syllogismorum captionumq; dialecticarum laqueis strepebat, Κυρίως τὰς ἠοὺχὰς τῶν ἁσφαίτες, aliosq; id genus griphos neminem posse dicere nisi se dissolvere: rem verò ethicam, naturamq; humani ingenii, virtutumq; origines, officiaq; earum confinitima aut contraria, morborum vitiorumq; fraudes, animorumq; labes ac pestilentias, asseverabat nulli esse magis ea omnia explorata, comperta meditataq; quàm sibi. Imò non alii sunt horum mores*
quàm

quam Rëmmii Palæmonis Vicentini fuerunt, qui Marcum Var-
ronem Togatorum præstantissimum *porcum* appellabat; *secum*
Ætatas & morituras literas jactabat: nomen suum in Bucolicis non
remerè positum, sed prælagiente Virgilio fore quandoq; omnium Poëta-
rum ac Poëmarum Palæmonem judicem. gloriabatur etiam latrones
quondam sibi propter nominis celebritatem parfisse.

III. Sanè multifunt qui cum Pyrrho Rege Epirotarū sibi videntur
Alexandro M. similes cū tamen coquus ipsis omnib; lineamen-
tis similiorquàm Principum quisquam videri possit. Putant se Tul-
lios ac Apollines prorsus, cum sint Batti ac Marfiæ, & Cionem, Co-
dulum ac Babin repræsentent. Sed procedit eò hominum vani-
tas, cum excipit initia vulgi applausus, quod cæco aliquando af-
fectu nonnunquam rosam cum anemonâ, aquilam cum noctuâ,
cygnum cum epopa, magnâq; cum parvis omnia confert. Hinc
sibi statuas fingunt inter Reges, suggestum in orchestra, sedem
auream in curia & pro tribunali, thensam & ferculum Circensi
pompa. Imò ut nullos non honores ad libidinem capiant, opi-
paras circumferunt preces, redimuntq; honorantium suffragia.
Plutarch. in Cat. Utic. Suet. in Caf. c. 19. ibiq; Comm. ex recens.
Schildii. Veruntamen quæ ex tali favore ac honore isthoc
obrepat arrogantia vanitas quid aliud à doctis refert præter
odium ac fastidium? ideoq; nihil nisi inanes imaginationes ho-
mini relinquit.

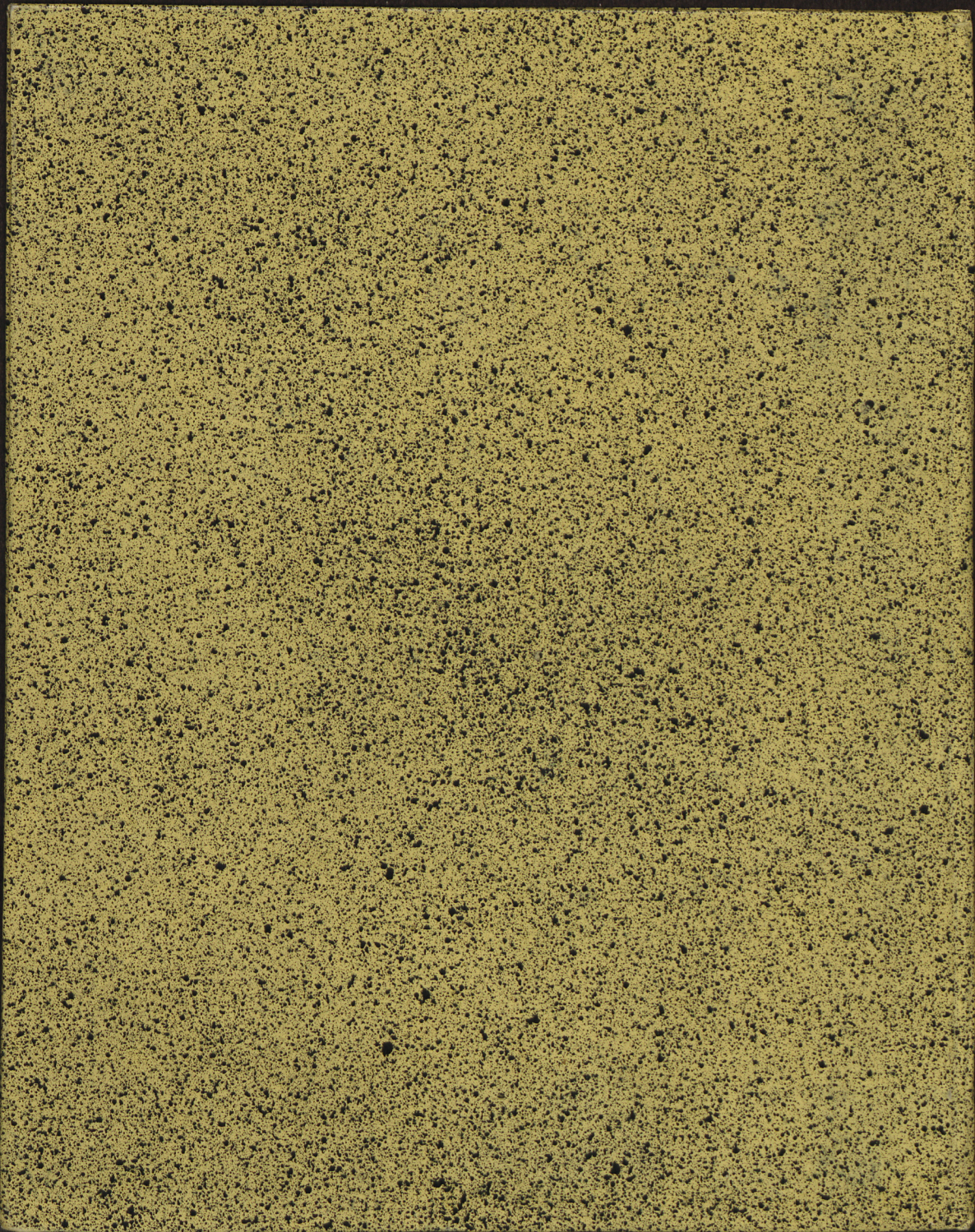
IV. Scilicet labores pro suâ magnitudine & præstantia
mensuram laudis & honoris habent, quam justa demum
lance perpendunt qui norunt. Consueverunt certè ve-
teres sapientes non vulgi postulare vocem aut malè intelligen-
tium applausus; Sed ab ipsis sapientibus reportare laudem, veram
esse gloriam arbitrati sunt. Unde perquã benè Agesiãus teste
Plutarcho *in Apophth.* si quando vituperantes vel laudantes audiret
non secus existimabat inspiciendos dicentum, quam eorum, de
quibus diceret, mores. Enimverò quid dicendum, si Ther-
sites ignavus arma contrectet Achillis, & dextrariorum phalæx
electæ pigrantibus asinis substernantur; si aquilarum nidis cœ-
cutientes noctuæ dominantur, & in accipitris pertica resideat ve-
cors milvus? Immeriti honores non evehunt virum, quin potius
in ludibrium vertunt & indignationem optimorum pariunt.
Adeò igitur inanis gloria est, quam quis ex vulgi sententia sibi
sumit, quamq; nondum promeritam inter optimos spargit. Hinc
habere

habere clientelas, stipari magno comitatu, quis dixerit invidendum indignis ornatum, cum nec tantum Herculis ad cothurnos respiciendum sit, sed cui adaptentur.

V. Equidem viri etiam optimi immoderatos aspernati sunt honores, cum invidiæ tela experiri è re sua visum non fuerit; ut taceam, quomodo præviderint, quòd calumnia quædam vel malignitas, quæ illos incurrit honores, præbeat plerisq; sermonem, sicut adversus Alcibiadem victorem factum est. Quid igitur non expectandum est homini mediocri, qui honorum anhelat summitates? si enim viri optimi invidiam fugiant malignitatemq; lingvarum reformident: certè non potest huic ex tanta ambitione oriri, nisi odium & ex odio contemptus. Rectius sanè facturi erant istiusmodi homines, si recordarentur, quod Thopompus, cum Pylîi majores honores ei scivissent, rescripsit: Moderatos dies alit, immodicos obliterat. Sic in perniciem Cæsari novos immodicosque honores decreverant Senatores, in invidiam facilè adducturi ac odium, dum promptius eos acciperet, maioriq; ab iis fastu uteretur.

VI. Certe optimum illud Basilii dictum est, ex quo arrogantia nec malè arguitur. *Arrogantia nihil faciens ad gloriam veram, sed frustra cæcos facit, inaniter elevat, affectum quendam inflammationi similem in animo facit, Non enim sanus neq; utilis est inflammatorum corporum tumor, sed morbosus ac nocivus, principium periculi & interitus occasio. Talis est circa animam superbia* Cogitandum est, quomodo malis suis haud remedeatur superbia & damnosissima bonis ingeniis *δύσως* seu præsumptio, quæ velut epidemia quædam pestis præclaros sæpè fructus in ipsis floribus suffocat & extinguit. Quare Socrates illud humanæ sapientiæ quasi quoddam terrestre oraculum, quemadmodum eum vocat Valerius M. eodè teste, expedita & compendiaria via eos ad gloriam pervenire docebat studiosissimè, qui id agerèt, ut quales videri vellent, tales etiam essent. Adeò corrumpitur hominis ingeniū, quod non ita præparatum, ut potissimum ex causa permoveatur, quæ optima est. Sed sicut de stultitia & vanitate quæ ex ambitione est (nisi fallimur) pro temporis ratione hæc sufficiunt: ita plura dicenda erant de malis, quæ inde in rempublicam redundant. Interea verò, quia certis terminis continebitur Circularis quæq; talis disputatio, nos primi, pro officii ratione, non excessuri modū, quicquid adhuc deest in alium diè differendū esse statuimus.

quàm Remmii Palæmonis Vicentini fuerunt, quonem Togatorum præstantissimum porcum apponatas & morituras literas iactabat: nomen suum temerè positum, sed prælagiente Virgilio fore quandoq; rum ac Poëmatum Palæmonem iudicem. gloriabatur quondam sibi propter nominis celebritatem paruisse.

III. Sanè multifunt qui cum Pyrrho Rege Epirotarum Alexandro M. similes cū tamen coquus ipsis omnibus similibus quàm Principum quisquam videri possit, hos ac Apollines prorsus, cum sint Batti ac Marsiæ, Adulium ac Babin repræsentent. Sed procedit eorum habitus, cum excipit initia vulgi applausus, quod cœco effectu nonnunquam rosam cum anemonâ, aquilam cygnum cum epopa, magnâq; cum parvis omnia sibi statuas fingunt inter Reges, suggestum in orchestra auream in curia & pro tribunali, thensam & ferream pompa. Imò ut nullos non honores ad libidines paras circumferunt preces, redimuntq; honorant. *Plutarch. in Cat. Utic. Suet. in Cæs. c. 19. ibiq; Schildis.* Veruntamen quæ ex tali favore ac obrepat arrogantia vanitas quid aliud à doctis odium ac fastidium? ideoq; nihil nisi inanes imaginum relinquit.

IV. Scilicet labores pro suâ magnitudine mensuram laudis & honoris habent, quam lance perpendunt qui norunt. Consueverunt teres sapientes non vulgi postulare vocem aut meritum applausus; Sed ab ipsis sapientibus reportare esse gloriam arbitrati sunt. Unde perquam benè Plutarcho in *Apopht.* si quando vituperantes vel laudantes non secus existimabat inspiciendos dicentem, quibus dicerent, mores. Enimverò quid dicentes ignavus arma contrectet Achilles, & dextrarum electæ pigrantibus asinis substernantur; si aquilam cutientes noctuæ dominantur, & in accipitris perticors milvus? Immeriti honores non evehunt virtutem in ludibrium vertunt & indignationem optimorum. Adeò igitur inanis gloria est, quam quis ex vulgi sumit, quamq; nondum promeritam inter optimorum

